

VIII. Monitorowanie realizacji podstawy programowej

Obowiązkiem każdego nauczyciela pracującego w przedszkolu jest realizacja podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Systematyczna praca z programem „Drużyna marzeń” daje nauczycielowi gwarancję zrealizowania wszystkich zapisów w niej zawartych i osiągnięcia przez dzieci umiejętności niezbędnych do podjęcia nauki w szkole. Ponadto umożliwia stałe monitorowanie realizacji podstawy programowej.

Monitorowanie realizacji podstawy programowej odbywa się w trzech aspektach:

- 1) planowanie i systematyczność realizacji;
- 2) zgodność podejmowanych działań z zalecanymi warunkami i zalecanym sposobem realizacji podstawy programowej;
- 3) efekty realizacji podstawy programowej.

Z monitorowaniem realizacji podstawy programowej związane są następujące obowiązki nauczyciela:

- wybór programu wychowania w przedszkolu gwarantującego realizację podstawy programowej;
- organizacja pracy w ciągu dnia zgodnie z warunkami i sposobem realizacji podstawy programowej, zapisana w ramowym rozkładzie dnia;
- odpowiednie planowanie pracy wychowawczo-dydaktyczno-opiekuńczej, uwzględniające umiejętności ze wszystkich obszarów rozwoju dziecka, i praca zgodnie z planem;
- przebieg procesu wychowawczo-dydaktyczno-opiekuńczego – ewaluacja własnej pracy poprzez:
 - analizę realizacji celów każdych zajęć;
 - ocenę efektywności stosowanych metod i form pracy;
 - analizę spostrzeżeń dyrektora, opiekuna stażu czy innych nauczycieli obserwujących zajęcia;
 - rozmowy z rodzicami wychowanków;
 - obserwację dzieci podczas zajęć (ich zainteresowań i zaangażowania);
 - ewaluację zajęć dokonaną przez dzieci;
- sprawdzanie osiągnięć dzieci:
 - obserwacja umiejętności i zachowania dzieci;

- analiza kart pracy;
- diagnoza przedszkolna w najstarszej grupie;
- badanie losów absolwentów.

1. Planowanie pracy jako jeden z elementów monitorowania realizacji podstawy programowej

Niezbędnym warunkiem pełnej realizacji programu jest dobre planowanie pracy wychowawczo-dydaktycznej.

Żadne przepisy nie regulują tego, na jak długi okres powinno się planować pracę. Najczęściej robi się to na miesiąc, pisząc tzw. miesięczne plany pracy wychowawczo-dydaktycznej. Są też przedszkola, które preferują plany dwutygodniowe. Kwestia ta powinna być uregulowana wewnętrznymi procedurami. Podobnie żadne przepisy nie regulują tego, ile zajęć powinno być prowadzonych w różnych grupach wiekowych i jaki powinien być czas ich trwania. W *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli*⁷⁴ znajduje się zapis: „Czas prowadzonych w przedszkolu zajęć powinien być dostosowany do możliwości rozwojowych dzieci, z tym że czas prowadzonych w przedszkolu zajęć z religii, zajęć z języka mniejszości narodowej, języka mniejszości etnicznej lub języka regionalnego i zajęć rewalidacyjnych powinien wynosić:

- 1) z dziećmi w wieku 3–4 lat – około 15 minut;
- 2) z dziećmi w wieku 5–6 lat – około 30 minut”.

W przedszkolu treści programowe realizuje się w trakcie całego okresu pobytu dziecka w przedszkolu w ramach zajęć kierowanych i niekierowanych. Zajęcia kierowane przybierają formę zajęć z całą grupą. W przedszkolu prowadzi się zajęcia w ramach następujących aktywności:

- słownej (mowa i myślenie),
- matematycznej,
- plastyczno-technicznej,
- muzycznej,
- ruchowej.

Nauczyciele prowadzący jedną grupę powinni wspólnie stworzyć tygodniowy rozkład zajęć, ustalwszy,

⁷⁴ Dz.U. 2019, poz. 502.

z zakresu jakiej aktywności będą prowadzone zajęcia każdego dnia. W ten sposób każdy nauczyciel ma jasność co do tego, w jaki sposób i do jakich zajęć powinien się przygotować. Zapewnia to także systematyczność prowadzenia zajęć ze wszystkich rodzajów aktywności.

Przyjmuje się, że w grupie dzieci trzy- i czteroletnich organizuje się jedno zajęcia z całą grupą, natomiast w grupie pięcio- i sześciolatków – dwa zajęcia. Jedne z tych zajęć powinny wymagać od dzieci skupienia uwagi, drugie – mieć charakter ruchowy (zajęcia ruchowe, plastyczne, konstrukcyjne i muzyczne).

W czasie planowania pracy należy zwrócić uwagę, aby w ciągu miesiąca wystąpiły różnorodne metody i formy, dzięki czemu zajęcia będą urozmaicone, a zatem atrakcyjne dla dzieci.

Zajęcia z aktywności słownej

W czasie zajęć z aktywności słownej należy w ciągu miesiąca wykorzystywać następujące elementy:

1. Wiersze – warto zaplanować jeden wiersz do nauki na cały miesiąc, związany z omawianą tematyką, prosty, krótki, dostosowany do możliwości dzieci. Trzeba pamiętać, że lepsze jest wrogiem dobrego. Nie można uczyć dzieci zbyt długich i zbyt trudnych wierszy. Jeśli dzieci nauczą się dobrze jednego wiersza w miesiącu, po roku uczęszczania do przedszkola będą znać ich dziesięć. Powinny je wyrecytować bez problemu po przypomnieniu początku przez nauczyciela. Dlatego trzeba do tych wierszy wracać w ciągu całego roku. Oczywiście, nauczyciel, ucząc wiersza, sam musi go znać na pamięć. Dodatkowo dzieci mogą się nauczyć wierszy z okazji różnych uroczystości przedszkolnych. Można też w planie uwzględnić wiersze, które są elementem zajęć, ale których nie uczy się dzieci na pamięć.
2. Historyjki obrazkowe – powinny być wykorzystywane jak najczęściej. Uczą dzieci logicznego myślenia, rozumowania przyczynowo-skutkowego, rozwijają umiejętności językowe.
3. Zagadki – rozwijają myślenie abstrakcyjne, uogólnianie. Są świetnym sposobem na rozpoczęcie zajęć, ale też na sprawdzenie wiadomości dziecka z danego obszaru tematycznego (po zrealizowaniu bloku tematycznego).
4. Opowiadania – powinny być dostosowane do możliwości percepcyjnych dziecka, ilustrowane obrazkiem, ewentualnie inscenizowane przez nauczyciela.
5. Inszenizacje wiersza lub opowiadania – są szczególnie istotne w najmłodszych grupach przedszkolnych: dzieci trzy- i czteroletnich. Ułatwiają zrozumienie, a także koncentrację na opowiadanych treściach.
6. Opisywanie ilustracji – ilustracje są niezbędnym elementem poznawania świata, szczególnie treści niedostępnych bezpośredniej obserwacji. Jeśli jest taka możliwość, nauczyciel zawsze powinien zapewnić

dziecku bezpośredni kontakt z omawianym środowiskiem lub autentycznymi przedmiotami. Jeśli nie ma takiej możliwości, wykorzystuje ilustracje. Dzieci powinny być przyzwyczajane od najmłodszych lat do obcowania z książką. Kącik książki powinien być niezbędnym elementem wyposażenia każdej sali przedszkolnej. Należy zwrócić uwagę, aby dzieci właściwie obchodzili się z książkami.

Zajęcia ruchowe

Zabawy i zajęcia ruchowe powinny odbywać się w każdej grupie trzy razy w ciągu dnia.

1. Rano, przed śniadaniem (w pierwszej części dnia):
 - w grupie trzy- i czteroletków – poranna zabawa ruchowa (jedna na tydzień, z modyfikacjami);
 - w grupie pięcio- i sześciolatków – zestaw ćwiczeń porannych (jeden na tydzień).
2. Przed obiadem (w drugiej części dnia):
 - w grupie dzieci młodszych – dwa razy w tygodniu zestaw zabaw ruchowych (ten sam przez dwa tygodnie);
 - w grupie dzieci starszych – dwa razy w tygodniu zestaw ćwiczeń gimnastycznych (ten sam przez dwa tygodnie);
 - w pozostałe dni zabawy ruchowe uwzględniające różne formy ruchu.
3. Przed podwieczorkiem (w trzeciej części dnia):
 - zabawa ruchowa w każdej grupie.

Ze względu na przeważający rodzaj ruchu zabawy ruchowe dzielimy na: orientacyjno-porządkowe; z elementami równowagi; ze śpiewem; na czworakach; bieżne; rzutne, chwytne z celowaniem i toceniem; skoczne, kopne; z elementami wspinania się; na śniegu i lodzie; w wodzie. Zabawy prowadzone w ciągu dnia powinny uwzględniać różne rodzaje ruchu. Rano najlepiej przeprowadzić zabawę orientacyjno-porządkową, która pomaga w dyscyplinowaniu dzieci, uczy szybkiej reakcji na sygnał. W ciągu tygodnia powinna wystąpić zabawa z każdym rodzajem ruchu (oczywiście oprócz tych na śniegu i lodzie oraz w wodzie, kiedy nie ma takiej możliwości).

Zajęcia plastyczno-konstrukcyjne

W czasie zajęć plastyczno-konstrukcyjnych dzieci rozwijają swoją kreatywność, wyobraźnię, wyrażają wiedzę o otaczającym świecie i rozwijają sprawność manualną. Aby prace plastyczne spełniły swoją funkcję, należy umożliwić dzieciom swobodę w wyborze materiałów i sposobu wykonania pracy. Oprócz prac według wzoru, które należy stosować od czasu do czasu, efektem dobrze przeprowadzonych zajęć powinny być różnorodne prace. Kiedy na tablicy wystawowej wisi 25 takich samych prac, wśród których dziecko nie może rozpoznać swojej, nie najlepiej to świadczy o nauczycielu. W każdym tygodniu powinny

być wykorzystywane inne techniki plastyczne, tak aby w ciągu miesiąca żadna z nich się nie powtarzała.

W trakcie takich zajęć dzieci mogą:

- malować i rysować na zróżnicowanych pod względem kształtu, wielkości płaszczyznach, rysować patykiem, kredkami, flamastrami, farbami;
- lepić z różnorodnych mas plastycznych;
- wycinać;
- wydzierać;
- układać kompozycje z różnych elementów;
- budować z klocków i materiału przyrodniczego;
- konstruować z różnych materiałów przemysłowych;
- stemplować.

Należy ograniczyć prace wykonywane według wzoru, a kolorowanie gotowych obrazków pozostawić chętnym dzieciom na czas zabaw swobodnych.

Zajęcia umuzykalniające

Należy zaplanować dwie piosenki do nauki w ciągu miesiąca – każdą na dwa tygodnie. Piosenki powinny być krótkie, proste, dostosowane do możliwości dzieci. Najmłodsze dzieci śpiewają tylko refren. Nauczyciel, ucząc piosenki, powinien umieć ją zaśpiewać. Każde zajęcia muzyczne powinny zawierać następujące elementy:

- słuchanie (piosenki lub muzyki);
- śpiewanie;
- ruch; wyrażanie muzyki ruchem, w starszych grupach – tańcem;
- gra na instrumentach perkusyjnych.

Zajęcia matematyczne

Każdą nadarzającą się okazję trzeba wykorzystywać do kształtowania pojęć matematycznych. Zgodnie z edukacją matematyczną według prof. Edyty Gruszczyk-Kolczyńskiej dzieci powinny zdobywać doświadczenia matematyczne w zakresie:

- kształtowania orientacji przestrzennej i schematu własnego ciała;
- dostrzegania i kontynuowania rytmów;
- kształtowania umiejętności liczenia;
- kształtowania rozwoju rozumowania operacyjnego;
- rozwijania umiejętności mierzenia długości;
- klasyfikacji;
- układania i rozwiązywania zadań;
- poznawania sensu ważenia;
- pomiaru długości;
- pomiaru płynów;
- intuicji geometrycznych;
- konstruowania gier;
- zapisywania czynności matematycznych.

Plan, jak sama nazwa wskazuje, to przewidywanie. Zawsze mogą się zdarzyć nieprzewidziane sytuacje, które

uniemożliwią jego wykonanie. Jednak trudno wyobrazić sobie właściwą realizację podstawy programowej bez planowania. Przykładowy schemat miesięcznego planu pracy stanowi załącznik do niniejszego programu (s. 118).

Przygotowując dziecko do życia w świecie szybkiego rozwoju technologicznego, nauczyciel nie może pominąć w procesie edukacyjnym narzędzi informatycznych. Tablica interaktywna, komputer, smartfon to nieodłączne elementy nowoczesnej edukacji. Zadaniem nauczyciela jest pokazanie, że służą one zdobywaniu wiedzy, a nie tylko prostej rozrywce, polegającej na grze. Jednocześnie nieodzownymi elementami edukacji informacyjnej powinny być: uświadamianie dzieciom niebezpieczeństw związanych z korzystaniem z internetu oraz nauka właściwego korzystania z tych urządzeń, przestrzegania czasu korzystania z komputera i tabletu, a także przypominanie dzieciom o tym, że nie mogą one zastąpić ruchu, zabaw na powietrzu, spotkań z rówieśnikami.

2. Respektowanie zalecanych warunków realizacji podstawy programowej

Istotną kwestią w realizacji programu wychowania przedszkolnego jest respektowanie zalecanych warunków realizacji podstawy programowej. Powinny one znaleźć swoje odzwierciedlenie w ramowym rozkładzie dnia. Z kolei zapisy w dzienniku zajęć powinny być zgodne z rytmem dnia w nim zawartym.

Zadaniem nauczyciela jest wykorzystanie do realizacji programu każdej nadarzającej się okazji: posiłków, zabiegów higienicznych, ubierania się i rozbierania. Ważnym momentem realizacji programu są zabawy dowolne. Nauczyciel powinien tak zagospodarować salę, tworząc i wyposażając odpowiednio kąciki zainteresowań, aby dzieci podczas zabaw mogły zdobywać wiedzę poprzez samodzielne doświadczanie. W sali powinno się również znaleźć miejsce na odpoczynek – wyposażone w materac. Czas zabaw swobodnych nie jest dla nauczyciela czasem odpoczynku. Nauczyciel powinien pozostawać do dyspozycji dzieci, inspirować je, wspierać w poszukiwaniu wiedzy, rozwiązań. W czasie zabaw dowolnych jest wiele okazji do uczenia dzieci właściwych zachowań społecznych, rozwijania umiejętności komunikacyjnych, rozwiązywania konfliktów. Istotnym elementem dnia jest codzienny pobyt na powietrzu. Najkorzystniejszy dla dzieci jest pobyt na placu zabaw, gdzie mogą samodzielnie regulować ilość potrzebnego ruchu, rozwijać sprawność fizyczną, obcować z przyrodą, wykonywać prace gospodarczo-porządkowe.

O respektowaniu zalecanych warunków realizacji podstawy programowej świadczą np. zapisy w: dzienniku zajęć, planie pracy wychowawczo-dydaktycznym,

dokumentacji obserwacji pedagogicznych i diagnozy przedszkolnej, dokumentacji udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej, notatkach w zeszytach kontaktów z rodzicami (patrz: tabela poniżej).

3. Obserwacje pedagogiczne i diagnoza przedszkolna jako element monitorowania realizacji podstawy programowej

Najistotniejszym elementem monitorowania realizacji podstawy programowej jest sprawdzanie stopnia opanowania wiadomości i umiejętności przez dzieci. Informację taką uzyskuje nauczyciel, prowadząc obserwacje pedagogiczne. Zgodnie z zapisem w *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach*⁷⁵ „nauczyciele w przedszkolu prowadzą obserwację pedagogiczną mającą na celu wczesne rozpoznanie u dziecka dysharmonii rozwojowych i podjęcie wczesnej interwencji, a w przypadku dzieci realizujących obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne – obserwację pedagogiczną zakończoną analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna)”.

⁷⁵ Dz.U. 2020, poz. 1280.

Żadne przepisy prawa oświatowego nie określają terminów przeprowadzania obserwacji. Powinny to regulować wewnętrzne procedury przedszkolne. Celowe dla dobrej organizacji pracy i służące wszechstronnemu rozwojowi dziecka jest jak najszybsze dokonanie obserwacji na początku roku szkolnego. Przyjęło się w praktyce przedszkolnej, że tzw. obserwacje wstępne przeprowadza nauczyciel na początku roku szkolnego, najpóźniej do połowy października. Dzięki zebranych informacjom może:

- określić możliwości i potrzeby rozwojowe dziecka i odpowiednio zaplanować pracę wychowawczo-dydaktyczną, dostosowując ją do zdiagnozowanych potrzeb;
- rozpocząć udzielanie dziecku pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- wystąpić do dyrektora o objęcie dziecka pomocą psychologiczno-pedagogiczną udzielaną przez specjalistów;
- poinformować rodziców o swoich obserwacjach, ustalić razem kierunki współpracy w celu wspomagania dziecka, ewentualnie poinformować ich o zauważonych symptomach zaburzeń rozwojowych i zasugerować pogłębione badania specjalistyczne.

Zgodnie ze wskazanym wyżej rozporządzeniem pomocy psychologicznej udziela każdy nauczyciel w trakcie bieżącej pracy z dzieckiem. Jego zadaniem jest indywidualizacja pracy, aby dostosować wymagania, karty

Zadania związane z respektowaniem zalecanych warunków realizacji podstawy programowej	Dowód realizacji
Organizacja dnia jest zgodna z ramowym rozkładem dnia.	Zapisy w dzienniku zajęć
Realizacja programu jest planowana również podczas zajęć niekierowanych.	Plany pracy wychowawczo-dydaktycznej
Każda sytuacja i każdy moment pobytu dziecka w przedszkolu (np. czas posiłków, zabiegów higienicznych, czynności samoobsługowych) są efektywnie wykorzystywane do realizacji programu wychowania przedszkolnego.	Zapisy w dzienniku zajęć
Realizacja zadań przedszkola odbywa się podczas spacerów, wycieczek, uroczystości przedszkolnych, spotkań z ciekawymi ludźmi.	Plany pracy i zapisy w dzienniku zajęć
Nauczyciele umożliwiają dzieciom wielozmysłowe poznanie świata.	Zapisy w dzienniku zajęć
Wykorzystywane są wszystkie naturalne sytuacje edukacyjne (zainteresowanie poznawaniem liter, pisanie) do osiągnięcia przez dziecko dojrzałości szkolnej.	Zapisy w dzienniku zajęć
Dzieci mają wystarczającą ilość czasu na zabawy swobodne w sali.	Zapisy w dzienniku zajęć
Codziennie i w interesujący sposób organizowany jest czas pobytu dzieci na świeżym powietrzu.	Zapisy w dzienniku zajęć
Wnioski z diagnozy są uwzględnione w miesięcznym planie pracy.	Dokumentacja obserwacji pedagogicznych i diagnozy przedszkolnej Plany pracy wychowawczo-dydaktycznej Zapisy w dzienniku zajęć

Zadania związane z respektowaniem zalecanych warunków realizacji podstawy programowej	Dowód realizacji
Kąciki zainteresowań zorganizowane są zgodnie ze zdiagnozowanymi zainteresowaniami dzieci.	Dokumentacja obserwacji pedagogicznych i diagnozy przedszkolnej Aranżacja sali
Wszystkim dzieciom, które tego potrzebują, udzielana jest pomoc psychologiczno-pedagogiczna.	Dokumentacja obserwacji pedagogicznych i diagnozy przedszkolnej Dokumentacja udzielanej pomocy psychologiczno-pedagogicznej Zapisy w dziennikach zajęć
Rodzice zostali zapoznani z wynikami diagnozy i zachęceni do współpracy przy realizacji programu wychowania przedszkolnego.	Notatki w zeszytach kontaktów z rodzicami
W sali znajduje się miejsce na odpoczynek, wyposażone w leżak, materac, poduszkę itp.	Aranżacja sali
Zorganizowano stałe i tymczasowe kąciki zainteresowań, umożliwiające dzieciom podejmowanie różnorodnych form działania.	Aranżacja sali
Zabawki i pomoce dydaktyczne są dostępne dla dzieci oraz zapewniają im wszechstronny rozwój.	Aranżacja sali

pracy, zadania do możliwości każdego dziecka. Dzieciom mającym trudności edukacyjne nauczyciel udziela wsparcia, pracując z nimi dodatkowo indywidualnie, organizując im zabawy usprawniające zaburzone procesy. Dzieciom uzdolnionym nauczyciel stwarza warunki do rozwijania zauważonych predyspozycji i zainteresowań, przygotowując dodatkowe zadania, organizując w sali odpowiednie kąciki zainteresowań, wyposażone w zabawki, książki, akcesoria i pomoce pozwalające na gromadzenie przez dzieci doświadczeń, poszerzanie wiedzy i umiejętności. Umożliwia dzieciom także prezentację swoich możliwości poprzez udział w konkursach, festiwalach, zawodach sportowych oraz podczas uroczystości przedszkolnych. Zdolności dzieci może „wykorzystywać” podczas przygotowania pomocy do zajęć, dekorowania sali itp.

Obserwacje pozwalają nauczycielom wyłonić dzieci, które wymagają pomocy specjalistycznej. W razie zaobserwowania poważnych trudności u dziecka nauczyciel zwraca się do dyrektora o objęcie dziecka wsparciem specjalistycznym. Dyrektor, który jest odpowiedzialny za organizację pomocy psychologiczno-pedagogicznej, ustala rodzaj udzielanej pomocy, termin i liczbę godzin w zależności od możliwości placówki. W przedszkolu mogą być organizowane zajęcia specjalistyczne w formie zajęć:

- rozwijających uzdolnienia;
- korekcyjno-kompensacyjnych;
- logopedycznych;
- rozwijających kompetencje emocjonalno-społeczne;

- innych zajęć o charakterze terapeutycznym;
- indywidualizowanej ścieżki realizacji obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego.

Nauczyciel prowadzi obserwacje w trakcie całego roku szkolnego, notuje osiągnięcia dziecka, a następnie dokonuje ich podsumowania w kwestionariuszach obserwacji w październiku i czerwcu. Takie kwestionariusze nauczyciel może opracować samodzielnie lub może skorzystać z publikacji WSiP (patrz: fragment arkusza obserwacji trzylatka, s. 102, i fragment arkusza diagnozy dojrzałości szkolnej, s. 102).

Dodatkowo po pierwszym i drugim półroczu nauczyciel podsumowuje realizację programu wychowawczo-dydaktycznego. Podsumowanie powinno być zakończone wnioskami do dalszej pracy. Nauczyciel przeprowadza analizę, jakie umiejętności dzieci już zdobyły, a na kształcenie jakich umiejętności należy zwrócić większą uwagę w drugim półroczu lub w kolejnym roku szkolnym (jeśli jest to podsumowanie na zakończenie roku szkolnego). Po czym systematycznie, przez cały czas pobytu dziecka w przedszkolu, obserwuje przyrost wiedzy i umiejętności dziecka oraz jego zachowanie, a na zakończenie roku wpisuje swoje wnioski do arkusza diagnozy. Z wynikami obserwacji nauczyciel każdorazowo powinien zapoznać rodziców. Obowiązek ten wynika z zapisu w podstawie programowej wychowania przedszkolnego. W *Warunkach i sposobach realizacji podstawy programowej* czytamy: „nauczyciele systematycznie informują rodziców o postępach w rozwoju ich dziecka, zachęcają do współpracy w realizacji

programu wychowania przedszkolnego oraz opracowują diagnozę dojrzałości szkolnej dla tych dzieci, które w danym roku mają rozpocząć naukę w szkole⁷⁶. Rodzice powinni być partnerami nauczyciela w zapewnieniu dziecku wszechstronnego rozwoju. Większość rodziców chce się włączyć w działania edukacyjne i pomóc dziecku, ale brakuje im wiedzy, jak to robić. Nauczyciel, udzielając rodzicom konkretnych wskazówek, może pomóc w szybszym wyrównaniu dysharmonii rozwojowych dziecka, co zapewni mu osiągnięcie gotowości szkolnej.

W przypadku dzieci, które realizują obowiązkowe roczne przygotowanie przedszkolne, nauczyciel przeprowadza na początku roku diagnozę wstępną, a następnie do końca marca – diagnozę gotowości do podjęcia nauki w szkole. Na tej podstawie opracowuje informację o gotowości szkolnej dziecka, z którą zapoznaje rodziców do końca kwietnia.

Zapoznanie rodziców z wynikami diagnozy nie może się odbywać na zebraniu ogólnym ze wszystkimi rodzicami czy w drzwiach sali, kiedy rodzic przychodzi po dziecko. W celu omówienia obserwacji i diagnozy nauczyciel powinien się umówić z rodzicem na indywidualne spotkanie w czasie dogodnym dla obydwu stron i w miejscu zapewniającym dyskrecję. Powinien zarezerwować sobie na to około pół godziny. Spotkanie powinno się zakończyć sformułowaniem wniosków do dalszej pracy⁷⁶.

Obserwacje końcowe, jak wspomniano wcześniej, to istotny element monitorowania realizacji podstawy

programowej. Dzięki obserwacjom prowadzonym na zakończenie każdego roku szkolnego i informacji o gotowości szkolnej nauczyciel otrzymuje informację zwrotną na temat efektywności swojej pracy. Powinien zwrócić uwagę na to, które umiejętności dzieci opanowały na wysokim poziomie, a których nie opanowały i z czego wynikają te niższe osiągnięcia – czy z predyspozycji dzieci, czy może z niewystarczającej liczby ćwiczeń z tego zakresu. Oczywiście zdarza się, że nie wszystkie dzieci opanowują umiejętności zawarte w podstawie programowej, a nawet nie osiągają gotowości szkolnej. Jednak w takim przypadku nauczyciel powinien odpowiedzieć sobie na pytanie, czy zrobił wszystko, co w jego mocy, aby pomóc dziecku, a więc:

- czy udzielał dziecku pomocy psychologiczno-pedagogicznej;
- czy wnioskował o objęcie dziecka zajęciami specjalistycznymi;
- czy współpracował ze specjalistami udzielającymi pomocy;
- czy w razie potrzeby skierował dziecko na pogłębione badania specjalistyczne (za zgodą rodziców);
- czy współpracował z rodzicami, udzielając im wskazówek, w jaki sposób pracować z dzieckiem w domu, aby wspomagać jego rozwój.

Cenną informacją dla każdego nauczyciela jest badanie losów absolwentów. Informacja od nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej na temat tego, jak dzieci sobie radzą w szkole, będzie wskazówką, na jakie umiejętności zwracać szczególną uwagę, pracując z kolejnymi grupami w przedszkolu.

⁷⁶ Więcej informacji na temat prowadzenia takich rozmów znajduje się w rozdziale poświęconym współpracy z rodzicami.

Prowadzenie obserwacji pedagogicznych i ich wykorzystanie można przedstawić w postaci cyklu:

Fragment arkusza obserwacji trzylatka, obszar emocjonalny⁷⁷

Arkusz obserwacji trzylatka			
Obszar emocjonalny	Zapis z podstawy programowej Dziecko:	Umiejętności	Zakres punktów
4. Przeżywanie i rozumienie emocji – obserwacja zachowania dziecka prowadzona podczas zajęć przedszkolnych	II.1) rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem; II.2) szanuje emocje swoje i innych osób; II.3) przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych; II.4) przedstawia swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu; II.6) rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają je wszyscy ludzie; II.9) wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia;	Czy dziecko próbuje nazywać swoje emocje?	Tak, zawsze – 2 p. Tak, najczęściej – 1 p. Nie – 0 p.
		Czy dziecko reaguje na smutek, płacz, radość osób z najbliższego otoczenia?	
		Czy dziecko sygnalizuje swoje potrzeby?	
5. Samodzielność, odporność emocjonalna – obserwacja zachowania dziecka prowadzona podczas zajęć przedszkolnych	II.7) szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane przez osoby dorosłe lub rówieśników;	Czy dziecko stara się być samodzielne?	Tak, zawsze – 2 p. Tak, najczęściej – 1 p. Nie – 0 p.
		Czy dziecko stara się nie zrażać napotkanymi trudnościami?	
		Czy dziecko zazwyczaj jest pogodne i ma dobre samopoczucie?	
6. Umiejętność rozstania się z opiekunem – obserwacja zachowania dziecka prowadzona podczas zajęć przedszkolnych	II.5) rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze;	Czy dziecko zazwyczaj bez lęku rozstaje się z rodzicami?	Tak, zawsze – 2 p. Tak, najczęściej – 1 p. Nie – 0 p.
		Czy dziecko rozumie, że rodzice wrócą, akceptuje czas rozstania?	

Fragment arkusza diagnozy dojrzałości szkolnej, obszar emocjonalny⁷⁸

Diagnoza dojrzałości szkolnej			
Obszar emocjonalny	Zapis z podstawy programowej Dziecko:	Umiejętności	Zakres punktów
1. Przeżywanie i rozumienie emocji – obserwacja zachowania dziecka prowadzona podczas zajęć przedszkolnych	II.1) rozpoznaje i nazywa podstawowe emocje, próbuje radzić sobie z ich przeżywaniem; II.2) szanuje emocje swoje i innych osób; II.3) przeżywa emocje w sposób umożliwiający mu adaptację w nowym otoczeniu, np. w nowej grupie dzieci, nowej grupie starszych dzieci, a także w nowej grupie dzieci i osób dorosłych; II.4) przedstawia swoje emocje i uczucia, używając charakterystycznych dla dziecka form wyrazu;	Czy dziecko panuje nad swoimi emocjami, przeżywa je w sposób akceptowalny dla innych?	Tak – 2 p. Tak, z trudnością – 1 p. Nie – 0 p.
		Czy dziecko adekwatnie do sytuacji reaguje na smutek, płacz, radość osób z otoczenia?	Tak – 1 p. Nie – 0 p.

⁷⁷ A. Biela, *Arkusz obserwacji trzylatka*, Warszawa 2020, s. 7.

⁷⁸ A. Biela, *Diagnoza dojrzałości szkolnej*, Warszawa 2018, s. 7.

Diagnoza dojrzałości szkolnej			
Obszar emocjonalny	Zapis z podstawy programowej Dziecko:	Umiejętności	Zakres punktów
	II.6) rozróżnia emocje i uczucia przyjemne i nieprzyjemne, ma świadomość, że odczuwają i przeżywają je wszyscy ludzie; II.8) zauważa, że nie wszystkie przeżywane emocje i uczucia mogą być podstawą do podejmowania natychmiastowego działania, panuje nad nieprzyjemną emocją, np. podczas czekania na własną kolej w zabawie lub innej sytuacji; II.9) wczuwa się w emocje i uczucia osób z najbliższego otoczenia; II.10) dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, przejawia w stosunku do nich życzliwość i troskę; II.11) dostrzega emocjonalną wartość otoczenia przyrodniczego jako źródła satysfakcji estetycznej.	Czy dziecko dostrzega, że zwierzęta posiadają zdolność odczuwania, czy przejawia życzliwość i troskę w stosunku do świata przyrody?	
2. Samodzielność, odporność emocjonalna – obserwacja zachowania dziecka prowadzona podczas zajęć przedszkolnych	II.7) szuka wsparcia w sytuacjach trudnych dla niego emocjonalnie; wdraża swoje własne strategie, wspierane przez osoby dorosłe lub rówieśników;	Czy dziecko radzi sobie samodzielnie w różnych sytuacjach?	Tak – 1 p. Nie – 0 p.
		Czy dziecko podejmuje samodzielne decyzje dotyczące jego działań, wyborów?	
		Czy jeśli dziecko napotyka trudności, stara się je pokonywać?	
3. Umiejętność rozstania się z opiekunem – obserwacja zachowania dziecka prowadzona podczas zajęć przedszkolnych	II.5) rozstaje się z rodzicami bez lęku, ma świadomość, że rozstanie takie bywa dłuższe lub krótsze;	Czy dziecko bez lęku rozstaje się z rodzicami / opiekunami?	Tak, zawsze – 2 p. Tak, zazwyczaj – 1 p. Nie – 0 p.
		Czy dziecko rozumie, że opiekunowie wrócą, akceptuje czas rozstania?	

IX. Współpraca z rodzicami

Dobra współpraca z rodzicami jest niezbędnym elementem zapewnienia dziecku wszechstronnego rozwoju. Aby układała się odpowiednio, konieczne jest – podobnie jak przy współpracy z dziećmi – zbudowanie dobrej relacji. Trzeba dać rodzicowi czas na przekonanie się do nauczyciela. Należy pamiętać, że rodzice oddają swój największy skarb obcej osobie. Potrzebują więc czasu, aby się przekonać, że osoba ta troszczy się o ich dziecko, lubi je, jest dla niego miła, że dziecko i jego dobro są dla niej ważne.

W budowaniu relacji pomocne będą:

- **Spotkania adaptacyjne** przed rozpoczęciem przez dziecko edukacji przedszkolnej – oprócz ułatwienia dziecku adaptacji mają też ogromne znaczenie we wzajemnym poznaniu się rodziców i nauczyciela. Rodzice mają szansę poobserwować nauczyciela: jak się zachowuje w stosunku do dzieci, co im oferuje, i dzięki temu nabierają do niego zaufania. To również czas na indywidualne rozmowy i lepsze poznanie się. Nauczyciel może rozwiązać obawy i wątpliwości rodziców i jednocześnie zaobserwować, jakie metody wychowawcze stosują i jaki model wychowawczy jest przez nich preferowany.
- **Zajęcia otwarte** – pozwalają rodzicom przekonać się, że przedszkole to nie tylko zabawa; dają możliwość poznania sposobów pracy z dziećmi w wieku przedszkolnym. Rodzic może poobserwować zachowanie swojego dziecka w grupie rówieśniczej i nauczyciela podczas pracy. Dzięki temu nauczyciel może zbudować swoją pozycję profesjonalisty, zyskać szacunek rodziców.
- **Uroczystości o charakterze integracyjnym** – pozwalają na bliższe poznanie się nauczycieli i rodziców podczas indywidualnych rozmów, często w miłej, uroczystej czy rodzinnej atmosferze, innej niż na co dzień.
- **Spotkania indywidualne i rozmowy** – są niezbędne w budowaniu dobrej relacji. Powinny się odbywać cyklicznie, a nie tylko wtedy, gdy dzieje się coś złego, w miejscu zapewniającym dyskrecję, aby rodzic mógł z nauczycielem porozmawiać szczerze, bez obawy, że ktoś niepowołany ich usłyszy. Aby rodzic był szczerzy, musi mieć zaufanie do nauczyciela.

Każdy rodzic lubi rozmawiać o swoim dziecku. Jest ciekawy, jak ono funkcjonuje w grupie przedszkolnej, co nauczyciel sądzi o jego możliwościach, co zaobserwował. Często rodzic oczekuje pomocy, wskazówek, jak poradzić sobie z trudnymi zachowaniami dziecka. Każda rozmowa z rodzicem powinna się zakończyć wnioskami oraz sformułowaniem kierunków pracy z dzieckiem i współpracy rodziców i nauczyciela. Taki sposób współpracy z rodzicami nazywany jest **tutoringiem**. „Tutor” to inaczej opiekun, mentor, mistrz. I taką osobą powinien być nauczyciel – zarówno dla rodziców, jak i dziecka. Celem tutora jest rozwinięcie potencjału jego podopiecznego, zarówno pod względem intelektualnym, jak i osobowościowym. Można wyróżnić trzy rodzaje **tutoringu**:

- **Tutoring naukowy** – jego istotą jest rozwój talentów i praca nad celem, określonym na początku spotkań. Ten rodzaj tutoringu jest charakterystyczny dla szkoły. Uczeń czy student, który przejawia określone zdolności lub zainteresowania, np. matematyczne, współpracuje z nauczycielem przedmiotu (spotykają się kilkukrotnie w ciągu roku, nauczyciel zadaje uczniowi zadania do wykonania, następnie omawiają je wspólnie, po czym uczeń otrzymuje kolejne zadania). W ten sposób rozwija się w określonym kierunku lub np. przygotowuje się do konkursu czy olimpiady.
- **Tutoring rozwojowy** – praca nad ogólnym rozwojem podopiecznego, znalezieniem jego mocnych stron, zainteresowań i ich rozwijanie.
- **Tutoring rodzinny** – to forma charakterystyczna dla przedszkola. Jego istotą jest współpraca z rodzicami dziecka nad jego rozwojem.

Współpraca polega na spotkaniach rodziców (najlepiej obydwójga) z nauczycielem dwa lub trzy razy do roku. Na początku roku spotkanie odbywa się w celu wymiany informacji o dziecku. Nauczyciel przekazuje rodzicom informacje pozyskane podczas wstępnych obserwacji, a rodzice – informacje związane z funkcjonowaniem dziecka w rodzinie, ewentualnymi problemami, potrzebami, oczekiwaniami dotyczącymi rozwoju dziecka. Wspólnie omawiają zaobserwowane mocne strony dziecka i ewentualne trudności, nad którymi będą pracować. Rodzice razem z nauczycielem ustalają kierunki

oddziaływań pedagogicznych w stosunku do dziecka. Na kolejnym spotkaniu omawiają, co udało im się wypracować, co się zmieniło w rozwoju dziecka, i formułują kolejne wnioski. Aby być tutorem dla rodziców, nauczyciel powinien być profesjonalistą w swoim zawodzie, posiadać wiedzę psychologiczną i pedagogiczną. Powinien również odznaczać się umiejętnościami komunikacyjnymi. W rozmowach z rodzicami należy pamiętać o kilku ważnych zasadach:

- Należy się wypowiadać wyłącznie na temat zachowania dziecka, nie o całym dziecku.
- Należy mówić o obserwacjach, nie o wnioskach.
- Należy dzielić się spostrzeżeniami i opisywać, nie oceniać. Nauczyciel powinien opisywać rodzicom konkretne, zaobserwowane przez niego sytuacje, nie oceniając dziecka.
- Należy koncentrować się na konkretnych zachowaniach, nie uogólniać. Nie wolno używać słów: „zawsze”, „nigdy”, np. „Nigdy nie stosuje się do obowiązujących zasad”, „Zawsze kręci się w trakcie zajęć”.
- Należy mieć podejście zadaniowe, a nie – piętnujące. Nauczyciel rozmawia z rodzicami, ponieważ wspólnie próbują rozwiązać trudną sytuację, a nie po to, aby im przekazać, że powinni coś zrobić z trudnym zachowaniem dziecka.
- Należy komentować sytuację zaraz po jej wystąpieniu.
- Należy pamiętać o proporcjach. Nie można rodzicom przekazywać tylko złych informacji o dziecku. Każde dziecko ma swoje dobre strony, o których koniecznie trzeba rodzicom powiedzieć.
- Należy wybierać odpowiednie miejsce i czas, aby nikt się nie śpieszył i aby mieć zapewnioną dyskrecję.

- Nie wolno dać się ponieść emocjom. Nauczyciel nigdy, pod żadnym pozorem, nie może dać się wyprowadzić z równowagi. Jeśli czuje, że jego cierpliwość się kończy, powinien przerwać spotkanie, mówiąc szczerze, że nie jest w stanie rozmawiać racjonalnie i spokojnie, więc proponuje przełożyć spotkanie na inny termin.

Najpopularniejszą metodą udzielania informacji zwrotnej jest tzw. kanapka. Można ją przedstawić w pięciu krokach:

1. Nauczyciel zaczyna rozmowę z rodzicem od przekazania pozytywnej informacji o dziecku, np. „Ania potrafi wymyślać bardzo ciekawe zabawy”.
2. Opisuje wydarzenie jasno i wyrażnie. Nie zaczyna kolejnego zdania od słów „ale”, „jednak”, tylko używa sformułowania „i jednocześnie”, np. „I jednocześnie w czasie zabawy każdego dnia dochodzi do konfliktów Ani z koleżankami, ponieważ Ania chciałaby, aby zabawa odbywała się zgodnie z jej planem. Ania nie zgadza się na pomysły innych dzieci”.
3. Przedstawia rodzicom swoje spostrzeżenia dotyczące skutków zachowania, np. „Martwi mnie to zachowanie Ani, ponieważ może doprowadzić do tego, że dzieci nie będą chciały się z nią bawić”.
4. Informuje, co można w tej sytuacji zrobić, przy czym najpierw daje szansę wypowiedzenia się rodzicom, np. „Chciałbym, abyśmy pomogli poradzić sobie Ani z tym problemem. Czy mają państwo jakieś propozycje?”.
5. Podsumowuje rozmowę w sposób pozytywny, np. „Wierzę, że uda nam się wspólnie rozwiązać ten problem, co pomoże Ani w zgodnej współpracy z rówieśnikami i nawiązywaniu przyjaźni”.

Spostrzeżenie	Ocena
Kiedy wczoraj poprosiłam Anię, aby odłożyła na miejsce lalkę, którą się bawiła, zaczęła na mnie krzyczeć, że tego nie robi.	Pani córka wczoraj bez powodu się na mnie rozgniewała.
Monika chętnie dzieli się zabawkami z innymi dziećmi, potrafi bawić się bez konfliktów.	Monika jest dobrym dzieckiem.
Wczoraj Ania dwa razy uderzyła koleżankę z grupy.	Ania jest agresywna.
Od trzech tygodni za każdym razem, gdy jest rytmika, Michał odmawia w niej udziału.	Michał często nie chce brać udziału w zajęciach umuzykalniających.
W tym tygodniu Michał codziennie kłócił się z którymś z kolegów, a w środę i czwartek uderzył kolegę.	Michał ciągle popada w konflikty z rówieśnikami.
Antek w tym tygodniu nie spróbował żadnego posiłku podanego na obiad.	Antoś jest niejadkiem.

Kolejny sposób udzielania informacji to tzw. komunikat FUKO:

- F – fakty. Nauczyciel opisuje konkretne zachowanie, np. „W ubiegłym tygodniu każdego dnia jakieś dziecko zostało w przedszkolu pobite przez pani syna. Rodzice przychodzą do nas z pretensjami, ponieważ dzieci skarżą się w domu, że Adaś je bije”.
- U – ustosunkowanie się. Nauczyciel przedstawia swoje uczucia, postawy, opinie, np. „Martwię się, ponieważ chciałbym poznać przyczynę takiego zachowania Adasia, aby mu pomóc i jednocześnie zadbać o dobre samopoczucie pozostałych dzieci uczęszczających do przedszkola”.
- K – konsekwencje. Nauczyciel opisuje efekty takiego zachowania dziecka, np. „Jeśli Adaś nadal będzie się tak zachowywał, inne dzieci będą go izolować”.
- O – oczekiwania. Nauczyciel wskazuje, co ma być zachowaniem pożądanym, np. „Chciałbym, abyśmy razem wypracowali strategię postępowania w tej sytuacji. Wierzę, że wspólnymi siłami uda nam się rozwiązać tę trudną sytuację”.

Jeśli rodzic przychodzi do nauczyciela, aby zgłosić jakieś jego niedociągnięcie (np. nauczyciel nie założył dziecku ciepłych spodni przed wyjściem na spacer; jakiś kolega uderzył dziecko), i nauczyciel wie, że rodzic ma rację, to nie powinien wypierać się tego, oszukiwać, że taka sytuacja nie wystąpiła. Może wtedy użyć tzw. komunikatu POPO:

- P – przeproszenie i wykazanie zrozumienia, np. „Przykro mi z powodu zaistniałej sytuacji. Przepraszam, może być pani zdenerwowana”.
- O – okazanie współczucia i empatii, np. „To przykre”.
- P – przejęcie odpowiedzialności, np. „Zajmę się tą sprawą. Zrobię wszystko, aby nie dopuścić następnym razem do takiej sytuacji”.
- O – poproszenie o dodatkowe informacje, aby pomóc rodzicowi, jeśli nauczyciel nie był świadkiem wydarzenia, o którym mówi rodzic, np. „Chcę pani pomóc, dlatego potrzebuję kilku informacji. Czy mogłaby mi pani powiedzieć...”.

Komunikując o trudnym zachowaniu dziecka lub problemach edukacyjnych, każdy nauczyciel musi zdawać sobie sprawę, że rodzic być może po raz pierwszy słyszy taką informację o swoim dziecku. Jest zaskoczony. W przypadku zaskoczenia w umyśle każdego człowieka zachodzą następujące procesy: zaskoczenie, złość, racjonalizacja, usprawiedliwianie siebie oraz obwinianie innych, akceptacja. Każdy człowiek przechodzi wszystkie te etapy, jednak inny jest czas, w jakim one po sobie następują. Niektórzy przejdą przez te procesy szybko i przyznają nauczycielowi rację, inni będą potrzebować na to więcej czasu – być może cały czas pobytu dziecka w przedszkolu. Nawet jeśli rodzic zaczyna powoli

zauważać to, o czym mówił nauczyciel, nie chce się sam przed sobą do tego przyznać lub myśli: „dziecko jeszcze z tego wyrośnie, nie ma co go od razu etykietować”. Często momentem, w którym rodzic przyznaje nauczycielowi rację, jest początek edukacji szkolnej. Wtedy zdaje sobie sprawę, że dziecko już z tego nie wyrośnie, i stawia czoło problemowi. Jedyne, co w takim przypadku pozostaje nauczycielowi przedszkola, to konsekwentne mówienie o zaobserwowanych zachowaniach lub trudnościach w myśl przysłowia: kropla dąży skałę.

Należy pamiętać, że każdy ma prawo do swoich sądów i swojego postrzegania pewnych sytuacji. Nauczyciel powinien zrozumieć innych, przyznając im prawo do ich punktu widzenia, co nie oznacza, że przyznaje im rację. Może wówczas użyć sformułowań:

- „Rozumiem, że pani uważa, że... Nie zgadzam się z panią. Moim zdaniem...”;
- „Rozumiem, że jest pan zdania, iż... Całkowicie się z panem nie zgadzam...”;
- „To ciekawe, że uważa pan, że... Ja myślę o tym inaczej...”.

Komunikować się w ten sposób musi umieć każdy nauczyciel. Łatwiej mu będzie się przygotować do rozmowy, jeśli wcześniej umówi się na nią z rodzicem, zamiast udzielać informacji spontanicznie, w drzwiach sali. Takie udzielanie informacji jest niedopuszczalne ze względu na ochronę danych osobowych (ktoś przypadkiem może usłyszeć rozmowę), ale też ze względu na szacunek nauczyciela do siebie. Poza tym nauczyciel, przebywając z dziećmi, powinien się nimi zajmować – nie jest to odpowiedni czas na rozmowy z rodzicami. Kiedy rodzic próbuje nakłonić go do dłuższej rozmowy, nauczyciel powinien przeprosić, powiedzieć np. „Teraz nie mogę rozmawiać, ponieważ muszę zająć się dziećmi, ale chętnie umówię się z panem / panią na spotkanie” i od razu zaproponować konkretny termin.

Współpracę z rodzicami bardzo ułatwia ustalenie jej zasad już na pierwszym zebraniu. Rodzice często zwracają się do nauczyciela z prośbami niemożliwymi do spełnienia, ponieważ nie zdają sobie sprawy z reguł obowiązujących w danej placówce. Dlatego od razu, na początku współpracy, należy określić, czego placówka oczekuje od rodziców i co może zaoferować. Trzeba wyjaśnić kwestie najczęściej wywołujące konflikty, a więc:

- Wymagania w stosunku do dzieci, które są przyjmowane do przedszkola – czy przyjmowane są dzieci z pieluchami, czy nie; czy dzieci będą karmione, czy powinny jeść samodzielnie; czego się oczekuje od dzieci w zakresie samoobsługi w toalecie.
- Zasady przyprowadzania i odbierania dzieci – do której godziny należy dzieci przyprowadzić, w jaki sposób zgłaszać spóźnienia. Należy również wytłumaczyć

rodzicom, w jaki sposób spóźnianie się dezorganizuje nauczycielowi pracę.

- Zasady postępowania w przypadku przyprowadzenia chorego dziecka – przyjęte zasady powinny być konsekwentnie przestrzegane.
- Zasady wychodzenia na dwór – rodzice powinni zostać poinformowani, że dzieci wychodzą na dwór codziennie, ponieważ taki jest obowiązek określony w podstawie programowej; tylko wyjątkowo się z tego rezygnuje (należy opisać, podczas jakich warunków pogodowych dzieci pozostają w budynku). Od razu należy wyjaśnić, że nie ma możliwości pozostawienia dziecka na ten czas w innej sali, ponieważ wszystkie grupy wychodzą na dwór, a poza tym nauczyciel, do którego grupy jest zapisane dziecko, odpowiada za jego bezpieczeństwo i nie może zostawić wychowanka pod opieką innej osoby. Dziecko powinno przyjść do przedszkola po chorobie w takim stanie, aby mogło brać udział we wszystkich zajęciach. Trzeba rodzicom uświadomić, że nie ma złej pogody, jest tylko nieodpowiednie ubranie. Obowiązkiem rodziców

jest przygotowanie dziecku odpowiedniego ubrania, stosownie do pogody, tak aby nie zmarzło ani się nie przegrzało.

- Sposób przekazywania informacji o dziecku – nauczyciel powinien uprzedzić rodziców, że nie udziela dłuższych informacji o dziecku podczas odbierania dziecka z przedszkola, i wyjaśnić, dlaczego tak robi (z powodu ochrony danych osobowych, odpowiedzialności za bezpieczeństwo pozostałych dzieci przebywających w tym czasie pod jego opieką).
- Zasady zgłaszania i rozwiązywania problemów – ta kwestia również wymaga ustalenia. Trzeba okazać otwartość na wszystkie uwagi rodziców i poprosić ich, aby zgłaszali je najpierw nauczycielowi, zanim pójdą do dyrektora lub napiszą coś w mediach społecznościowych.

Współpraca z rodzicami nie jest kwestią łatwą, niemniej im więcej czasu nauczyciel poświęci na indywidualne kontakty z rodzicem, tym lepiej będzie ona przebiegać. Ilość czasu poświęconego dziecku przekłada się na dobre relacje z rodzicami.

X. Przykładowe scenariusze zajęć

Zamieszczone poniżej scenariusze przeznaczone są dla grup mieszanych dzieci 3–4-letnich oraz 5–6-letnich. Odnoszą się do tych samych treści z zakresu aktywności matematyczno-przyrodniczej, lecz uwzględniają poziom rozwoju dzieci.

GRUPA WIEKOWA: 3–4-LATKI⁷⁹

TEMAT TYGODNIA: Poznajmy się

TEMAT DNIA: Nasze miejsce w przedszkolu

WIODĄCA AKTYWNOŚĆ: matematyczno-przyrodnicza

CELE OGÓLNE: poznawanie miejsc w sali i ich nazywanie, doskonalenie orientacji w schemacie ciała, rozwijanie motoryki małej, kształtowanie umiejętności uważnego słuchania, nabywanie umiejętności odtwarzania układu obrazków, rozwijanie umiejętności przeliczania, zachęcanie do nawiązywania relacji rówieśniczych

I CZĘŚĆ DNIA

• **Zabawy dowolne w kąciakach tematycznych.** Oglądanie kąciaków, zachęcanie dzieci do zabawy dostępnymi zabawkami i zapoznawania się z rówieśnikami.

• **„Jak miło spotkać cię” – powitanka.** Dzieci stoją w kręgu i powtarzają za N. słowa powitanki. Podczas śpiewania machają rękami w rytm melodii. • ucze.pl

Jak miło spotkać cię

śl. i muz. tradycyjne

Hej, hej, (*imię*), witamy cię.

Nasz (nasza) (*imię*), witamy cię.

Ach, jak to miło znów spotkać się,

z tobą, (*imię*), znów spotkać się.

• **„Po jednej stronie, po drugiej stronie” – zabawa matematyczna.** Dzieci stoją w półkoło, przodem do N. N. zachęca do wykonania podskoków. Dzieci podskakują 10 razy w miejscu oraz 10 razy w przód i w tył. Następnie przykładają dłoń płasko do klatki piersiowej i próbują wyczuć, w którym miejscu bije ich serce. Wskazują, dotykają i nazywają części ciała po tej stronie, np.: ramię, nogę, ucho, oko, a później po drugiej stronie.

• **Zestaw ćwiczeń porannych nr 1 • chusta animacyjna**

– „Zróbmy koło” – zabawa orientacyjno-porządkowa. Dzieci stoją w rozsypce, N. rozkłada na dywanie chustę animacyjną i prosi dzieci, aby stanęły wokół niej: *Ustawcie się blisko krawędzi chusty, ale wasze stopy nie mogą dotykać tkaniny. Rozejrzyjcie się dookoła. Po jednej stronie stoi jedna osoba, po drugiej – druga osoba. Uśmiechnijcie się do tych osób i pomachajcie im. Chwycie je za dłonie. Machajcie złączonymi rękami do przodu i do tyłu. Kiedy klasnę jeden raz, rozbiegacie się po sali. Kiedy klasnę dwa razy, wracacie szybko do chusty i chwytacie za ręce osoby stojące obok.* N. powtarza zabawę kilka razy. Kiedy dzieciom tworzenie koła wychodzi coraz lepiej, N. zabiera chustę animacyjną. Dzieci kontynuują zabawę, ale od tej pory ustawiają się w kole samodzielnie.

– „Dziewczynki i chłopcy” – zabawa rozwijająca motorykę dużą. Dzieci trzymają za uchwyty chustę animacyjną. N. pokazuje, jak nią delikatnie falować. Prosi dzieci, aby zajrzały pod spód chusty i sprawdziły, co się tam znajduje. Następnie zachęca wszystkie dziewczynki, aby puściły uchwyty chusty, przeszły pod nią na przeciwną stronę i złapały wolne

⁷⁹ Fragment scenariusza pochodzi z: E. Janus, M. Szela, G. Lipińska, G. Matczak-Kompanowska, A. Makowska, *Drużyna marzeń. Przewodnik metodyczny. Trzylatek. Czterolatek*, WSiP, Warszawa 2021.

uchwyty. Później pod chustą przechodzą chłopcy. Dzieci, które trzymają chustę, unoszą ją wysoko, aby koleżanki i koledzy mogli swobodnie przejść. Następnie pod chustą przechodzą dzieci, które: mają rodzeństwo, posiadają jakiegoś zwierzątko, lubią lody itp.

– „Cześć, cześć!” – zabawa z elementami wspięcia na palce. Dzieci chodzą na palcach stóp. Delikatnie opuszczają stopy na podłogę, aby poruszać się jak najciszej. Kiedy spotkają koleżankę lub kolegę, witają się, mówiąc: *Cześć!*, i przybijają dłonią piątkę.

- **Kształtowanie codziennych nawyków higienicznych po zabawie i przed posiłkiem.**

II CZĘŚĆ DNIA

PRACA Z TEKSTEM

- **„Kolorowe znaczki” – słuchanie wiersza D. Gellner i rozmowa na temat jego treści.** N. pokazuje obrazki (lub zdjęcia) przedstawiające: szatnię przedszkolną, łąkę, motyla, biedronkę, żółtego ptaszka, szalik i czapkę. Dzieci nazywają miejsca, zwierzęta i części ubrania. Następnie N. układa obrazki na dywanie w takiej kolejności, w jakiej pojawiają się w wierszu, i przygotowuje dzieci do uważnego słuchania. Podczas recytacji wskazuje obrazki ilustrujące tekst. Dzieci wypowiadają ich nazwy.

Kolorowe znaczki

Dorota Gellner

Czy to szatnia,
czy to łąka?

Bo tu motyl,
tam biedronka.

Tutaj siedzi żółty ptaszek,
czasem dziobie rzeczy nasze.

Kolorowe znaczki w naszej szatni,

żeby szalik, żeby czapkę
znaleźć łatwiej.

Kolorowy znaczek
każde dziecko ma,
kolorowy znaczek
mam i ja!

Rozmowa kierowana. N. zwraca się do dzieci: *O jakich znaczkach była mowa w wierszu? Jakie są wasze znaczki w szatni? Co one przedstawiają? Po co nam takie znaczki w szatni? Gdzie jeszcze mogą występować takie znaczki?*

- **obrazki przedstawiające:** szatnię przedszkolną, łąkę, motyla, biedronkę, żółtego ptaszka, szalik, czapkę

ZABAWY NA DYWANIE

- **„Po kolei” – zabawa ruchowa.** N. przygotowuje tyle różnych obrazków, o których mowa w wierszu, ile jest dzieci w grupie. Każde dziecko losuje jeden obrazek i go nazywa. Dzieci stoją obok siebie po przeciwnej stronie miejsca, w którym są prowadzone zajęcia. N. recytuje wiersz. Kiedy wypowie nazwę jednego z obrazków, dzieci, które mają taki obrazek, skaczą obunóż do dywanu i układają obrazki jeden na drugim. Wracają na miejsce na palcach, a N. kontynuuje czytanie. Kiedy wszystkie znaczki zostaną ułożone, dzieci wracają na dywan i tworzą koło.

- **obrazki przedstawiające:** szatnię przedszkolną, łąkę, motyla, biedronkę, żółtego ptaszka, szalik, czapkę

- **„Tak jak znaczki” – zabawa matematyczna.** N. pokazuje dzieciom 3 pojedyncze dowolne obrazki (znaczki) przedstawiające np. motyla, biedronkę, ptaszka. Umieszcza je na tablicy. Następnie rozdaje dzieciom po jednym z tych obrazków (obrazki się powtarzają) i za pomocą taśmy dwustronnej przykleja na ubranie dzieci. Dzieci przez chwilę swobodnie biegają po sali. Na hasło N.: *Raz, dwa trzy!* tworzą 3-osobowe zespoły – każde dziecko z zespołu powinno mieć inny znaczek. Następnie dzieci ustawiają się obok siebie tak, jak wskazuje kolejność obrazków na tablicy. Po chwili N. zmienia kolejność obrazków w szeregu. Dzieci w swoich zespołach zamieniają się miejscami, aby odtworzyć nowy układ znaczków. Zabawę powtarzamy kilka razy.

- **obrazki przedstawiające:** motyla, biedronkę, żółtego ptaszka (razem tyle, ile jest dzieci w grupie), taśma dwustronna

ZABAWY PRZY STOLIKACH

Aktywna matematyka

trzylatek	czterolatek
• Praca z rewersem KP1.1 – układanie kamyczków na zdjęciach kamyczków wyznaczających trasę między bohaterami – Iga i Kubą (jeden kamyczek na jednym zdjęciu kamyczka). Dzieci dotykają kolejno każdy kamyczek na drodze od dziewczynki do chłopca. N. zachęca dzieci, aby podczas dotykania każdego kamyczka powtarzały słowo: <i>Jeden</i>. • rewers KP1.1, kamyczki	• Praca z rewersem KP1.1 – układanie kamyczków na zdjęciach kamyczków wyznaczających trasę między bohaterami – Mają i Frankiem (jeden kamyczek na jednym zdjęciu kamyczka). Dzieci przeliczają kamyczki, dotykając kolejno każdego z nich. Rysują tyle kresek, ile jest kamyczków. • rewers KP1.1, kamyczki, kredki lub ołówki

ZABAWY NA DWORZE

• **Zabawy w ogrodzie przedszkolnym.** Przypomnienie zasad bezpieczeństwa podczas zabaw na świeżym powietrzu z wykorzystaniem sprzętu ogrodowego. Korzystanie z huśtawek i innych urządzeń. Wdrażanie dzieci do uczestnictwa w grach zespołowych. Zabawy swobodne.

III CZĘŚĆ DNIA

• **„W naszej sali” – zabawa ruchowo-słuchowa.** Dzieci siedzą w półkolu przed N. Ten wyklaskuje krótką sekwencję dźwięków, np.: kłaśnięcie w dłonie, przerwa, kłaśnięcie w dłonie. Zadaniem każdego dziecka jest powtórzenie sekwencji. N. może również podawać rytm poprzez tupanie, uderzanie dłońmi o uda czy o podłogę. Warto stopniowo zwiększać liczbę i rodzaj dźwięków do odtworzenia. Następnie to chętne dzieci wymyślają rytm o ustalonej liczbie dźwięków.

• **„Barwienie soli” – zabawa badawcza z elementami języka angielskiego.** N. wysypuje na talerzyk trochę soli i prosi dzieci, aby powiedziały i sprawdziły, co to jest. Pyta: *Jaki ma kolor? Jaki ma smak? Do czego potrzebna jest sól? Jak myślicie, czy można ją pokolorować?* Dzieci podają swoje pomysły. Jeśli to możliwe, N. je wypróbować. Następnie pyta: *A czy jest możliwe, żeby pokolorować sól i żeby ona nadal była sucha?* Po wysłuchaniu wypowiedzi dzieci N. mówi, że jest to możliwe – trzeba wymieszać sól z inną suchą substancją, która jest rozdrobniona. *Co to może być?* N. prezentuje dzieciom sposób rozcierania kredy na talerzyku z solą. Mocno dociska kredę, która się kruszy (ściera), i miesza z solą. Dzieci zachęcane przez N. biorą kredy w wybranych kolorach, rozcierają je z solą, mieszają kolory. Następnie mogą wykonać z kolorowej soli pracę plastyczną. Smarują kartkę klejem i sypią kolorowy proszek, tworząc magiczne obrazy. Dzieci podają nazwy kolorów, z których powstała praca, również w języku angielskim. N. wskazuje na wybrane kolorowe pole i pyta: *Jaki to kolor? – What colour is it?* (czytaj: łot kolor ys yt). Dzieci odpowiadają samodzielnie lub powtarzają za N., np.: *To jest niebieski / czerwony / żółty / zielony / pomarańczowy – It is blue / red / yellow / green / orange* (czytaj: yt ys blu / ret / jelot / grin / orencz). • sól, talerzyki, kreda w kilku kolorach, kratki, klej

• Praca indywidualna z wybranymi dziećmi.

• Słuchanie tekstów literackich wybranych przez N. i dzieci.

• Zabawy swobodne i konstrukcyjne w grupach.

GRUPA WIEKOWA: 5–6-LATKI⁸⁰

TEMAT TYGODNIA: Poznajmy się

TEMAT DNIA: Nasze miejsce w przedszkolu

WIODĄCA AKTYWNOŚĆ: matematyczno-przyrodnicza

CELE OGÓLNE: poznanie miejsc w sali, doskonalenie umiejętności orientacji w schemacie ciała, manipulowania przedmiotami, rozwijanie sprawności motoryki małej, nawiązywanie relacji rówieśniczych, ćwiczenie umiejętności uprzejmego zwracania się do innych; ponadto sześciolatek: utrwalenie nazw i kształtu niektórych figur geometrycznych, doskonalenie umiejętności tworzenia rytmów

I CZĘŚĆ DNIA

• **Zabawy dowolne w kąciakach tematycznych.** Zachęcanie dzieci do podejmowania zabawy w grupach.

• „Jak miło spotkać cię” – powitanka. • uczyć.pl

Jak miło spotkać cię

śl. i muz. tradycyjne

Hej, hej, (imię), witamy cię.

Nasz (nasza) (imię), witamy cię.

Ach, jak to miło znów spotkać się,

z tobą, (imię), znów spotkać się.

N. prosi dzieci o powtórzenie słów piosenki, żeby wdrożyć je do śpiewania. Podczas śpiewania piosenki dzieci mogą unosić ramiona do góry i falować nimi w rytm muzyki.

• **„Po lewej stronie, po prawej stronie” – zabawa matematyczna.** Dzieci stoją w półkolu, przodem do N. N. zachęca dzieci do wykonania 10 podskoków w górę i w dół oraz do 10 podskoków w przód i w tył. Następnie dzieci przykładają płasko dłoń do klatki piersiowej, próbując wyczuć, w którym miejscu bije ich serce po tym wysiłku. N. mówi: Większość

⁸⁰ Fragment scenariusza pochodzi z: E. Janus, M. Szeląg, G. Lipińska, G. Matczak-Kompanowska, A. Makowska, *Drużyna marzeń. Przewodnik metodyczny. Pięciolatek. Sześciolatek*, WSiP, Warszawa 2021.

z was wyczuje bicie swojego serca po lewej stronie ciała. Nie martwcie się jednak, jeśli nie wyczujecie wyraźnych uderzeń, bo każdy z nas jest inny. Spójrzcie, gdzie ja mam lewą stronę swojego ciała i pokażcie tę stronę na sobie. N. odwraca się tyłem do dzieci i wskazuje lewą stopę, lewe kolano, lewe udo, lewą rękę, prosi dzieci, żeby dzieci zrobiły to samo. Następnie N. mówi: *Teraz na lewy nadgarstek nałóżcie opaskę i nie zdejmujcie jej podczas zabawy.* N. powtarza tę część zabawy, stojąc tyłem do dzieci i wskazując prawą stronę ciała. N. prosi dzieci, żeby go naśladowały. Zamiast opaski można wykorzystać stempelki, tasiemki pasmanteryjne lub luźne gumki do włosów. • **opaski lub stempelki, tasiemki pasmanteryjne, luźne gumki do włosów**

• **Zestaw ćwiczeń porannych nr 1. • bębenek**

– „Powitanie” – zabawa orientacyjno-integracyjna. N. pomaga dzieciom rozpoznać prawą stronę ciała i prawą rękę. Dzieci poruszają się po sali w różnych kierunkach w rytm uderzeń bębna, na którym gra N. Kiedy N. przestaje grać i mówi hasło: *Powitanie*, dzieci starają się podać prawą rękę jak największej liczbie kolegów lub koleżanek, patrząc sobie wzajemnie w oczy. Po chwili N. kontynuuje grę na bębnie. Powtarza zadanie kilka razy.

– „W grupie” – zabawa orientacyjno-porządkowa w kole. Dzieci stoją w kole i trzymają się za ręce. Kiedy N. rozpoczyna grę na bębnie, dzieci poruszają się krokiem dostawnym po kole w rytm muzyki. Kiedy N. zmieni sposób gry, np. znacznie wystukiwać szybszy rytm, dzieci zmieniają kierunek ruchu.

– „Na dole, na górze” – zabawa rozwijająca motorykę dużą w parach. Dzieci stoją w parach, tyłem do siebie, dotykając się plecami, pośladkami i nogami. Nogi w lekkim rozkroku, mocno przylegają do podłogi. Na sygnał werbalny N. (np. *Hop!*) dzieci klaszczą w dłonie partnera, pochylając się w dół (klaszczą między kolanami) lub podnosząc wysoko wyprostowane ręce do góry.

• **Kształtowanie codziennych nawyków higienicznych po zabawie i przed posiłkiem.**

II CZĘŚĆ DNIA

• **„Co to za miejsce?” – zabawa dydaktyczna.** N. prezentuje dzieciom wydrukowane wcześniej zdjęcia pomieszczeń przedszkolnych, np. łazienki, sali, korytarza, szatni, głównego wejścia. Zdjęcia nie powinny przedstawiać całych pomieszczeń ani całych przedmiotów w tych pomieszczeniach, np. umywalki w łazience. N. omawia z grupą zdjęcia, zachęcając dzieci do swobodnych wypowiedzi na temat pomieszczeń przedszkolnych oraz ich wyposażenia. Następnie prosi dzieci, żeby podzieliły na sylaby wymienione nazwy. • **zdjęcia przedstawiające fragmenty pomieszczeń przedszkolnych lub przedmiotów w nich się znajdujących**

ZABAWY NA DYWANIE

• **„Droga do olbrzymki” – zabawa ruchowa.** N. prosi dzieci, żeby ustawiły się w rzędzie (lub dwóch), zwrócone twarzami w tym samym kierunku i sprawdziły, czy opaska znajduje się na ich lewej ręce. Jeśli trzeba – N. poprawia opaski, wskazując jednak nie tylko na rękę, ale na całą lewą stronę ciała, stojąc za dzieckiem. Staje za dzieckiem, obserwując, w którym kierunku się poruszają, w razie potrzeby koryguje ich kroki. N. mówi: *Zapraszam was na spacer do wyobrażonego lasu. Kiedy klasnę, znajdziemy się w środku historii o dziewczynkach i olbrzymce. Nie znamy dokładnie lasu ani leśnych ścieżek, dlatego proszę was, żebyście poruszali się zgodnie z moimi wskazówkami, bo w przeciwnym razie możemy się zgubić. Spójrzcie w lewo, następnie w prawo i zróbcie 5 kroków do przodu. Przykucnijcie, żeby sprawdzić, czy żadna wskazówka nie ukryła się pod kamieniem. Wstańcie i skoczcie na lewej nodze do przodu trzy razy. Spójrzcie w lewo i zróbcie 2 kroki w lewą stronę. Wygląda na to, że poszliśmy za daleko. Zróbcie zatem 2 kroki do tyłu i 1 w prawo. Pochylcie głowy i dotknijcie ścieżki. Sprawdźcie, czy są na niej jakieś ślady. Przejdźcie na czworakach tyle kroków, ile wam się uda, gdy policzę do 3 (N. liczy: 1, 2, 3). Zróbcie jeden krok w lewo i 3 kroki do przodu. Jesteśmy w pobliżu domu olbrzymki. Wyciągnijcie przed siebie prawą dłoń, żeby się przywitać z gospodynią. Możemy wracać do sali. Kiedy klasnę w dłonie, wszyscy znajdziemy się w przedszkolu. Utwórzcie koło na dywanie.*

• **„Ręka olbrzymki” – zabawa dydaktyczno-manipulacyjna.** N. prosi dzieci, żeby przygotowały figury geometryczne z WM. Zwraca się do dzieci: *Położcie płasko na podłodze lewą dłoń. Przyciśnijcie mocno wszystkie palce do podłogi i policzcie je. Powoli podnoście do góry po jednym palcu, zaczynając od małego, czyli od lewej strony. Następnie nad każdym palcem połóżcie dowolną figurę geometryczną i podnieście dłoń. Teraz zamieńcie odpowiednie figury geometryczne na inne, tworząc nowy zestaw figur: żółte figury zamieńcie na niebieskie, kwadraty zamieńcie na trójkąty, koła zamieńcie na prostokąty, czerwone trójkąty zamieńcie na niebieskie kwadraty.* N. zwraca uwagę na to, że każde dziecko może mieć różny zestaw figur i wciąż tworzyć nowe. Ochotnicy mogą wymyślać polecenia dla grupy. • **WM**

• **„Boogie-woogie” – zabawa ruchowa na podstawie piosenki.** Dzieci stoją w rzędzie lub dwóch w pewnej odległości od siebie. Ilustrują treść piosenki ruchem. Przed rozpoczęciem zabawy N. prosi dzieci o wyprostowanie lewej ręki, potem prawej, następnie lewej, a później prawej nogi. Jeśli w grupie są dzieci, które nie mają jeszcze utrwalonego schematu ciała (w tym stronności), N. może wszystkim lub tylko niektórym dzieciom zrobić na lewej ręce pieczętkę lub nakleić nalepkę. • **uczę.pl, pieczętki lub nalepki**

Boogie-woogie

śl. i muz. tradycyjne

Do przodu prawą rękę daj.
Do tyłu lewą rękę daj.
I potrząsać trzeba nią.
Bo przy woogie-boogie-boogie trzeba zręcznie kręcić się,
no i klaskać w dłonie swe! Raz, dwa, trzy!

Woogie-boogie ahoj! (x 3)
I od nowa zaczynamy taniec ten.

Do boku prawą rękę daj.
Do boku lewą rękę daj.
I potrząsać trzeba nią.
Bo przy woogie-boogie-boogie trzeba zręcznie kręcić się,
no i klaskać w dłonie swe! Raz, dwa, trzy!

Woogie-boogie ahoj! (x 3)
I od nowa zaczynamy taniec ten.

Do góry prawą rękę daj.
Do góry lewą rękę daj.
I potrząsać trzeba nią.
Bo przy woogie-boogie-boogie trzeba zręcznie kręcić się,
no i klaskać w dłonie swe! Raz, dwa, trzy!

Woogie-boogie ahoj! (x 3)
I od nowa zaczynamy taniec ten.

Do przodu prawą nogę daj.
Do tyłu prawą nogę daj.
I potrząsać trzeba nią.
Bo przy woogie-boogie-boogie trzeba zręcznie kręcić się,
no i klaskać w dłonie swe! Raz, dwa, trzy!

Woogie-boogie ahoj! (x 3)
I od nowa zaczynamy taniec ten.

Do przodu lewą nogę daj.
Do tyłu lewą nogę daj.
I potrząsać trzeba nią.
Bo przy woogie-boogie-boogie trzeba zręcznie kręcić się,
no i klaskać w dłonie swe! Raz, dwa, trzy!

Woogie-boogie ahoj! (x 3)
I od nowa zaczynamy taniec ten.

ZABAWY PRZY STOLIKACH

Aktywna matematyka

pięciolatek	sześciolatek
• Praca z KP1.5 – karta ze wzorem do ułożenia. Układanie rytmu złożonego z kamyków i patyków, przeliczanie ich. • KP1.5, kamyki i patyczki • Praca z KP1.6 – karta ze wzorem do ułożenia. Układanie patyczków według wzoru, przeliczanie elementów, układanie wskazanej liczby patyczków. • KP1.6, kamyki i patyczki • Praca z KP1.7 – przeliczanie szafek na ilustracji, nalepianie nalepek, rysowanie. • KP1.7, nalepki: 4 różne czapki letnie, kredki	• Praca z KP1.5 – karta manipulacyjna ze wzorem do ułożenia. Układanie rytmu złożonego z kamyków i patyków, przeliczanie ich. • KP1.5, kamyki, patyczki • Praca z KP1.6 – karta ze wzorem do ułożenia. Rysowanie palcem po śladzie, układanie o jeden element więcej, przeliczanie elementów. • KP1.6, kamyki i patyczki • Praca z KP1.7 – kodowanie, rysowanie linii zgodnie z instrukcją • KP1.7, kredki • Praca z KP1.8 – rysowanie wzorów po śladzie. N. zaprasza dzieci do swobodnych wypowiedzi o tym, co widzą na ilustracji, o wyglądzie miejsc do odpoczynku w sali oraz do opisu takich miejsc w ich przedszkolu. Dzieci mogą też podzielić się własnymi pomysłami na ulubione formy odpoczynku od hałasu. • KP1.8, kredki

ZABAWY NA DWORZE

- **Zabawy w ogrodzie przedszkolnym.** Korzystanie z huśtawek, sprzętów, zabawy swobodne.

III CZĘŚĆ DNIA

- **„Dźwięki w naszej sali” – zabawa ruchowa.** Dzieci siedzą w kole tak, żeby wszystkie widziały N., który wyklaskuje krótką sekwencję dźwięków, np. klaszcze w dłonie, przerywa, klaszcze w dłonie. Zadaniem grupy jest powtórzenie sekwencji. Warto wykorzystywać również tupanie, uderzanie dłońmi o uda lub podłogę. Stopniowo warto zwiększać liczbę dźwięków do odtworzenia przez dzieci. Ochoťnicy mogą wymyślać rytm ruchowo-słuchowy dla grupy, ale wtedy warto ustalić liczbę dźwięków do odtworzenia.

- **„Ile dźwięków słyszysz?” – zabawa ruchowo-dydaktyczna.** N. prosi dzieci o przygotowanie kamyków, które zebrały na wczorajszym spacerze i ułożenie ich przed sobą: *Za chwilę będę wrzucać moje kamyki do tego metalowego pudełka. Posłuchajcie dźwięku.* (N. wrzuca kamyki pojedynczo i powoli, tak aby zawsze po wrzuceniu jednego kamyka, rozlegał się tylko jeden dźwięk). *Waszym zadaniem będzie ułożenie tylu kamyków, ile dźwięków usłyszycie.* Początkowo N. wrzuca 3 kamyki w pewnych odstępach, następnie sygnalizuje zakończenie tego etapu zabawy i prosi dzieci, żeby ułożyły tyle kamyków, ile dźwięków usłyszały. Następnie zaprasza chętne dziecko, aby sprawdziło, ile kamyków znajduje się w pudełku. Dzieci porównują swoje rozwiązania z prawidłową liczbą kamyków i wykonują tyle skłonów, ile było dźwięków. N. powtarza zabawę kilka razy, za każdym razem zwiększając liczbę kamyków. Może również zachęcić dzieci, aby zaproponowały zadania dla swoich kolegów i koleżanek. • **kamyki, metalowe pudełko**
- **Praca indywidualna z wybranymi dziećmi.**
- **Słuchanie tekstów literackich wybranych przez N. i dzieci.**
- **Zabawy swobodne i konstrukcyjne w grupach.**

Bibliografia

1. Argyle M., *Psychologia stosunków międzyludzkich*, PWN, Warszawa 2002.
2. Bałachowicz J., Witkowska-Tomaszewska A., *Edukacja wczesnoszkolna w dyskursie podmiotowości*, Wydawnictwo APS, Warszawa 2015.
3. Bandura A., *Teoria społecznego uczenia się*, PWN, Warszawa 2007.
4. Bogdanowicz M., *Metoda Dobrego Startu*, WSiP, Warszawa 1995.
5. Bogdanowicz M., Kisiel B., Przasnyska M., *Metoda Weroniki Sherborne w terapii i wspomaganiu rozwoju dziecka*, WSiP, Warszawa 1994.
6. Bogdanowicz M., Okrzesik D., *Opis i planowanie zajęć według Metody Ruchu Rozwijającego Weroniki Sherborne*, Harmonia, Gdańsk 2012.
7. Borowski H., *Wartość jako przeżycie*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 1992.
8. Boyd D., Bee H., *Psychologia rozwoju człowieka*, Zys i S-ka, Poznań 2004.
9. Bruner J.S., *Poza dostarczone informacje. Studia z psychologii poznawania*, PWN, Warszawa 1978.
10. Buckingham M., *Wykorzystaj swoje silne strony*, MT Biznes, Warszawa 2010.
11. Cybulska R., Derewlana H., Kacprzak A., Pęczek K., *Uczeń ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w systemie edukacji w świetle nowych przepisów prawa oświatowego*, ORE, Warszawa 2017.
12. Demel G., *Minimum logopedyczne nauczyciela przedszkola*, WSiP, Warszawa 1978.
13. Eisenberg N., *Empatia i współczucie*, [w:] M. Lewiss, J.M. Haviland-Jones (red.), *Psychologia emocji*, GWP, Gdańsk 2005.
14. Faber A., Mazlish E., *Jak mówić, żeby dzieci nas słuchały. Jak słuchać, żeby dzieci do nas mówiły*, Media Rodzina, Poznań 2013.
15. Fisher R.J., *Uczymy, jak się uczyć*, WSiP, Warszawa 1999.
16. Frątczakowie E.J., *Kącik przyrody w wychowaniu przedszkolnym*, WSiP, Warszawa 1991.
17. Freud Z., *Wstęp do psychoanalizy*, PWN, Warszawa 1984.
18. Furmanek W., *Edukacja w społeczeństwie wiedzy*, [w:] S. Juszczyk, M. Musioł, A. Watała (red.), *Edukacja w społeczeństwie wiedzy. Niejednoznaczność rzeczywistości edukacyjnej, społecznej i kulturowej*, Agencja Artystyczna PARA, Katowice 2007.
19. Gruszczyk-Kolczyńska E., *Dzieci ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się matematyki*, WSiP, Warszawa 1994.
20. Gruszczyk-Kolczyńska E. (red.), *Wspomaganie rozwoju umysłowego oraz edukacja matematyczna dzieci w ostatnim roku wychowania przedszkolnego i w pierwszym roku szkolnej edukacji*, Edukacja Polska, Warszawa 2009.
21. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dwulatki i trzylatki w przedszkolu i w domu*, Bliżej Przedszkola, Kraków 2012.
22. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka 20 lat później*, Bliżej Przedszkola, Kraków 2015.
23. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Dziecięca matematyka. Książka dla rodziców i nauczycieli*, WSiP, Warszawa 1997.
24. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Starsze przedszkolaki. Jak skutecznie je wychowywać i kształcić w przedszkolu i w domu*, Bliżej Przedszkola, Kraków 2014.
25. Gruszczyk-Kolczyńska E., Zielińska E., *Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczną naukę w szkole*, Edukacja Polska, Warszawa 2009.
26. Hopkins A., *Co mógłbyś (od)powiedzieć? Ćwiczenia kształtujące umiejętności społeczne*, Harmonia, Gdańsk 2019.
27. *Jak organizować edukację uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi?*, MEN, Warszawa 2010.
28. Klus-Stańska D., *Dydaktyka wobec chaosu pojęć i zdarzeń*, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2010.
29. Knopp K., *Inteligencja emocjonalna oraz możliwości jej rozwijania u dzieci i młodzieży*, Wydawnictwo UKSW, Warszawa 2010.
30. Kohn A., *Wychowanie bez nagród i kar*, Wydawnictwo MiND, Podkowa Leśna 2013.

31. Korwin A., Lewandowska E., Witkowska A. (red.), *Edukacja dla zrównoważonego rozwoju w perspektywie wyzwań społeczeństwa wiedzy*, Wydawnictwo APS, Warszawa 2016.
32. Koźmińska I., Olszewska E., *Z dzieckiem w świat wartości*, Prószyński i S-ka, Warszawa 2018.
33. Kranowitz C.S., *Nie-zgrane dziecko w świecie gier i zabaw*, Harmonia, Gdańsk 2012.
34. Kwiatowska M. (red.), *Podstawy pedagogiki przedszkolnej*, WSiP, Warszawa 1985.
35. Lasala T., McVittie J., Smitha S., *Pozytywna dyscyplina w szkole i klasie, Pozytywna Rodzina*, Milanówek 2018.
36. Lewowicki T., *Indywidualizacja kształcenia. Dydaktyka różnicowa*, PWN, Warszawa 1997.
37. Malko D., *Metodyka wychowania muzycznego w przedszkolu*, WSiP, Warszawa 1988.
38. Mannix A., *Kształtowanie umiejętności społecznych u dzieci z trudnościami wychowawczymi*, CTB Wydawnictwo, Gdańsk 2014.
39. Mass V.F., *Integracja sensoryczna a neuronauka – od narodzin do starości*, Fundacja Innowacja, Warszawa 2007.
40. Matczak A., Markowska K., *Z badań nad uwarunkowaniami kompetencji emocjonalnych*, „Studia Psychologica” nr 11(1), 2011.
41. McGinnis E., *Kształtowanie umiejętności małego dziecka*, Instytut Amity, Warszawa 2012.
42. McGinnis E., Goldstein A.P., *Skillstreaming. Kształtowanie umiejętności ucznia*, Fundacja KARAN, Warszawa 2001.
43. Mystkowska H., *Rozwijamy mowę i myślenie dziecka w wieku przedszkolnym*, WSiP, Warszawa 1991.
44. Nelsen J., *Pozytywna dyscyplina*, CoJaNaTo, Warszawa 2015.
45. Odowska-Szlachcic B., *Metoda integracji sensorycznej we wspomaganiu rozwoju mowy u dzieci z uszkodzeniami ośrodkowego układu nerwowego*, Harmonia, Gdańsk 2016.
46. Odowska-Szlachcic B., *Terapia integracji sensorycznej. Strategie terapeutyczne i ćwiczenia stymulujące układy: słuchowy, wzrokowy, węchu i smaku oraz terapia światłem*, zeszyt 2, Harmonia, Gdańsk 2020.
47. Okoń W., *Słownik pedagogiczny*, wyd. 4, PWN, Warszawa 1987.
48. Piaget J., *Studia z psychologii dziecka*, wyd. 2, PWN, Warszawa 2006.
49. Pink D.H., *Drive. Kompletnie nowe spojrzenie na motywację*, Wydawnictwo Studio EMKA, Warszawa 2011.
50. Piotrowska K., Żychowicz A., *Smart Hand Model. Diagnoza i terapia ręki u dzieci*, Harmonia, Gdańsk 2017.
51. Płóciennik E., *Rozwijanie mądrości dziecka*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2016.
52. Przyrowski Z., *Neurobiologiczne podstawy integracji sensorycznej*, PSTIS, Warszawa 2014.
53. Robinson K., Aronica L., *Uchwycić żywioł. O tym, jak znalezienie pasji zmienia wszystko*, Wydawnictwo Element, Kraków 2012.
54. Rosenberg M.B., *Porozumienie bez przemocy*, Czarna Owca, Warszawa 2016.
55. Sajdak A., *Indywidualizacja w nauczaniu*, [w:] *Encyklopedia pedagogiczna XXI wieku*, t. II, Wydawnictwo Akademickie Żak, Warszawa 2003.
56. Seligman M.E.P., *Pełnia życia*, Media Rodzina, Poznań 2011.
57. Sowińska A., Sowiński R., *Od nauczania do uczenia się. Nasz plan daltoński*, SOR, Łódź 2017.
58. Spitzer M., *Jak uczy się mózg*, PWN, Warszawa 2012.
59. Śliwerski B., *Współczesne nurty i teorie wychowania*, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2010.
60. Węglarz J., Bentkowska D., *Trening umiejętności społecznych dzieci i młodzieży*, Harmonia, Gdańsk 2020.
61. Wolny H., *Zasada indywidualizacji w nauczaniu języka polskiego*, WSiP, Warszawa 1979.
62. Wygotski L.S., *Wybrane prace psychologiczne*, PWN, Warszawa 1971.
63. Zarzecki L., *Teoretyczne podstawy wychowania. Teoria i praktyka w zarysie*, KPSW, Jelenia Góra 2012.
64. Żuchelkowska K., *W stronę dobrej edukacji przedszkolnej*, Wydawnictwo UKW, Bydgoszcz 2017.
65. Żylińska M., *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2013.

AKTY PRAWNE

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz.U. 2017, poz. 356 ze zmianami).
2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych, niedostosowanych społecznie i zagrożonych niedostosowaniem społecznym (Dz.U. 2020, poz. 1309).
3. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2020, poz. 1280).
4. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 lutego 2019 r. w sprawie szczegółowej organizacji publicznych szkół i publicznych przedszkoli (Dz.U. 2019, poz. 502).
5. Zalecenie Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie (Dz.U. UE z dnia 4 czerwca 2018 r.).

.....
miejscowość, data

WNIOSEK DO DYREKTORA

.....

O DOPUSZCZENIE DO UŻYTKU PROGRAMU

Na podstawie art. 22a ustawy z 7 września 1991 r o systemie oświaty (Dz.U. z 2020 r. poz. 1327 ze zmianami) zespół nauczycieli

.....

w składzie:

.....

.....

.....

wnioskuje o dopuszczenie do użytku programu wychowania przedszkolnego „Drużyna marzeń” autorstwa Jolanty Wasilewskiej, opublikowanego przez Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna.

Po wnikliwej analizie treści programu stwierdzamy:

- program stanowi opis sposobu realizacji celów kształcenia i treści nauczania opisanych w podstawie programowej wychowania przedszkolnego;
- program zawiera szczegółowe cele kształcenia i wychowania;
- treści programu są zgodne z treściami nauczania zawartymi w podstawie programowej wychowania przedszkolnego;
- w programie określone zostały sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania z uwzględnieniem możliwości indywidualnej pracy, w zależności od potrzeb i możliwości dzieci oraz warunków, w jakich będzie on realizowany;
- program zawiera opis założonych osiągnięć dziecka;
- program zawiera propozycję kryteriów oceny i metod monitorowania procesu edukacyjnego i rozwoju dziecka;
- program jest poprawny pod względem merytorycznym i dydaktycznym.

Proponowany przez nas program jest zgodny z misją placówki oraz przyjętą strategią edukacyjną. Uwzględnia całość podstawy programowej wychowania przedszkolnego. Biorąc pod uwagę wymienione walory programu, prosimy o dopuszczenie programu wychowania przedszkolnego „Drużyna marzeń” do użytku w roku szkolnym

.....
.....
podpisy nauczycieli

Plan pracy wychowawczo-dydaktycznej na miesiąc dla grupy

Tydzień

Temat kompleksowy:

Tematy dnia:

Poniedziałek:

Wtorek:

Środa:

Czwartek:

Piątek:

Umiejętności kluczowe	Forma aktywności dziecka	Umiejętności dziecka	Monitoring realizacji
(Tutaj wpisujemy: numer obszaru z podstawy programowej i umiejętności, które chcemy kształtować).	Zajęcia kierowane według wybranego programu - Aktywność słowna - temat lub tematy zajęć w zależności od grupy wiekowej - Aktywność muzyczna - temat zajęć - Aktywność plastyczno-konstrukcyjna - temat zajęć - Aktywność ruchowa - poranna zabawa ruchowa lub zestaw ćwiczeń porannych nr - zestaw ćwiczeń gimnastycznych nr - Aktywność matematyczna - temat zajęć Zajęcia niekierowane Zabawy ruchowe prowadzone przed obiadem Pobyt na powietrzu: - spacery - zabawy na placu zabaw - gry i zabawy ruchowe - zajęcia sportowe Czynności samoobsługowe Ćwiczenia koordynacji wzrokowo-ruchowej Ćwiczenia grafomotoryczne Ćwiczenia ortofoniczne Zabawy tematyczne Zabawy twórcze w kąciakach zainteresowań Oglądanie ilustracji i wypowiadanie się na jej temat, rozmowy o aktualnych wydarzeniach i zainteresowaniach dzieci Rozmowy w czasie zabaw dowolnych mające na celu realizację treści zawartych w programie wychowania przedszkolnego, m.in. rozwijanie umiejętności interpersonalnych Praca indywidualna z dziećmi zdolnymi oraz takimi, które mają problemy	(Tutaj wpisujemy: umiejętności, wiedzę, postawy dzieci w formie celów operacyjnych, mierzalnych).	(Tutaj wpisujemy: datę realizacji zaplanowanego działania).
Inne formy aktywności dzieci po realizacji podstawy programowej			

NOTATKI